ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ընդհանուր Բողոքարկութեան Դատարանի Նախագահ Ա. Ս. Ալադեան

Ստամբուլ · 3 Մարտ 1895 ·

Մեծապատիւ Խմբագիր պարոն Ս. Պալեան

Ստամբուլ

Ձեր յարգելի թերթի 1 Մարտի թիւ 2450-ի մէջ կարդացի Ձեր ստորագրութեամբ հրատարակուած յօդուածը, որ կը վերաբերի Ամասիոյ Ս. Ստեփանոս վանքի վերաբերեալ դատին։ Ինչպէս կը տեսնուի, Ձեր յօդուածին մէջ ամենայն անկեղծութեամբ կը հաստատէք, որ Ամասիոյ Ս. Ստեփանոս վանքի վերաբերեալ դատին մէջ ես ունեցած եմ ներգործական մասնակցութիւն, եւ որ ես եմ այն անձը, որ Ամասիոյ Ս. Ստեփանոս վանքի վերաբերեալ դատին մէջ ներկայացուցած եմ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռ Ս. Հոգեւոր Ժողովին կողմէ։ Ձեր յօդուածին մէջ ինծի վերաբերեալ ամբաստանութիւնները, որոնք ամենայն անկեղծութեամբ կը հաստատէք, որ

մանց և Պատրիարքարանի դործակատարին :

— Հետևեալ 12 եկեղեցականք՝ որ զանազան կողմերէ մայրաքաղաքս հասած էին, անցեալ շաբաթ օր Ամէն. Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացան, և եկեղեցիներն ղրկուելուն վրնչև ցնոր անօրինութիւն : — Կարապետ եպիսկոպոս՝ Հալէպէ. Դաւնդ քահանայ՝ Հալէպէ. Նշան քահանայ Մտեփանեան, պիլանցի, Հալէպէ. Սիմէոն վարդապետ Դաւնդեանց, պուլանըրցի, վանահայր Կոմիտաս Ս. Դանիէլի. Աբրահամ վարդապետ, մշեցի, միաբան Ս. Առաքելոց վանքին. Խաչատուր քահանայ Տ. Յարութիւնեան, ալաչկերտցի. Թաթոյլ քահանայ Կարմիրեան, չարչանպացի. Վարդան վարդապետ Բրոխորոնեան՝ քէմախցի. Միքայէլ քահանայ Թահմազեան՝ սամսունցի. Արիստակէս վարդապետ Ա.ճէմեան, Յովհաննէս Եպիսկոպոս Գազանճեան, Կարապետ քահանայ Երեցեան՝ տրապիզանցի :

— Ամէն. Ս. Պատրիարք Հայրը, Յարութեան տօնի առթիւ, հնորհաւորական հեռագրեր ուղղեց յէջմիածին առ Ս. Կաթուղիկոսն, և յերուսաղէմ առ Ամէն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հայրըն : Եւ փոխադարձաբար՝ գոհութեան հեռագրեր ընդունեց :

— Օգոստ. Սուլթանն հաճեցաւ այս տարի ալ Յարութեան տօնի առթիւ 400 լիրա ընծրհել մեր Պատրիարքարանի, ինչպես 850 լիրա՝ Յունաց, և 250 լիրա՝ Հռոմէական Հայոց Պատրիարքարանաց :

— Պատրիարքական Դեր. վոխանորդն, ի դիմաց Ամէն. Ս. Պատրիարք Հօր, Յարութեան տօնի առթիւ փոխադարձաբար այցելեց ա՛յն դեսպանատուններն, որոց առաջին Թարգմանը կամ քարտուղարը Պատրիարքարան կուգայ ընծրհաւորութիւն, ինչպես նաև պուլղարական դործակատարին :

— Յունաց Ս. Պատրիարքին կողմանէ, Դեր. փոխանորդն, երէկ՝ ըստ վաղեմի սովորութեան, քանի մը եկեղեցականաց և աշխարհականաց հետ, փոխադարձաբար այցելեց մեր Պատրիարքարանն, ի շնորհաւորութիւն Յարութեան տօնի, և պատշած մեծարանօք ընդունուեցաւ :

— Պուլղարաց Էկզարքին կողմանէ, Գէնէրալ Տ. Մաքսիմ եպիսկոպոսն, դործակատար էջմիածնի հետ, մեր Պատրիարքարանն երթալով շնորհաւորեց Յարութեան տօնը :

— Սամաթիոյ Թաղական Խորհուրդն ու վարժարանաց Հոգաբարձութիւնն շնորհակալութեամբ կը ծանուցանեն թէ՝ Միքայէլ Էֆէնտի Յակոբեան, Յարութեան տօնի առթիւ, Սահակեան վարժարանի 56 և նոր Թաղի նախակրթարանի 8 ուսանողաց մէկ մէկ ձեռք ընտիր ղդեստ նուիրեց, և Թաղին Աղքատախնամ ընկերութիւնն ալ ամբողջովին վճարեց Ն. Վարդուհեան վարժարանի 60 ի չափ աշակերտուհեաց հանդերձից ծախքն :

— Կիւմիւշխանէի կը հարցունեն Հիւանդանոցի պատասխանատուին Հոգաբարձութեան թէ՝ կա-

րելի՞ է որ հիւանդանոցի չափահաս բերը լինի, եթէ կիւմիւշխանէի նահանգի վերին աստիճանի պաշտօնեայ մը ամսաթոշակաց 100 ին 20 ը զեղչել որոշուած է. Նոյնպէս երբ 2-3 ամիսն անդամ մը պէտք է Կ. Պոլսոյ քաղաքապետութեան. սակայն այս որոշումն երբ քաղաքապետութեան հաղորդուեր է, անտի պատասխան ստացուեր է թէ՝ քաղաքապետութեան ելմտուքն արդէն բաւական վիճակի մէջ չէ, և թէ՝ փոխանակ ծախքէն 72000 լիրա զեղչելու, հարկ է 10000 լիրա աւելցնել :

— Կ. Պոլսոյ երկրաշարժէն վնասեալ կարօտելոց նպաստամատոյց անձանց յատկացեալ ոսկի, արծաթ ու պղինձ չքադրամներէն՝ մէկ մէկ ոսկի չքադրամ ընծայեցաւ Դերմանիոյ ու Աբսորիոյ կայսերաց, Սերպիոյ Թագաւորին և Գարատաղի իշխանին :

— Յունաց Ս. Պատրիարքն չորեքշաբթի այցելեց Սինոդի անդամոց և Կ. Պոլիս գտնուղ արքեպիսկոպոսաց : Հետևեալ օրն ալ Պուրլաղ երթալով այցելեց Յունաց նախորդ Պատրիարք Տ. Նէօֆիթոս Սրբազանի, և ճաշեց նորա բնակարանի մէջ :

— Բ. Դրնէն գրուած է կուսակալութեանց որ՝ նահանգաց, գաւառաց, գաւառակաց, գիւղախմբից ու գիւղօրէից մանրամասն վիճակագրութիւնն ընեն, նշանակելով նաև իրարմէ հեռաւորութիւնն և ուրիշ նահանգաց սահմանաց հետ մերձաւորութիւնն, յարաբերութիւններն, և այլն :

— Սպարապետութեան Դուռն անցեալ տարի միայն 10000 լիրա վճարեր է պինուորական հիւանդանոցաց և այլոց դեղօրէից համար, մինչդեռ նախորդ տարիներ միջին հաշուով 17-18000 լիրա կը տուին եղեր :

— Կայսերական կառավարութիւնն ուղելով երկրագործներն աղատել բարձր տոկոսիւ փոխառութիւն ընող և երկրագործական բերքն գրաւող վաշխառուաց ձեռքէն, — որոշեց որ այսուհետև այսպիսի վաշխառուք չկրնան դրպէտ երկրագործական բերքերուն, և նախնական դատարանք այսպիսեաց ձեռքը դանուած մուրհակները քննելով՝ տոկոսն օրինաւոր քանակութեամբ հաշուեն և պարտուց բուն դումարին քանակութեան վրայ վճռեն. Որոշուած է նաև՝ չդործադրել այսպիսի խնդրոց համար ուրիշ դատարաններէ տրուած վճիռներն :

— Բարձր. մեծ Եպարքոսն երկուշաբթի և երեքշաբթի անձնական տկարութեան պատճառաբացակայ դտնուեցաւ պաշտօնատեղիէն, բայց չորեքշաբթի անցաւ պաշտօնին դլուխը :

— Անդլիական՝ աւստրիական և հոլանտական դեսպանք երեքշաբթի Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան արտաքին դործոց նախարարին և նորա խորհրդականին հետ :

— Անցեալ շաբաթ երեկոյ կայսերական պալատն մէջ ինճոյք տրուեցաւ դերմանական նախորդ դեսպան Բատօլին իշխանի, ի ներկայութեան մեծ Եպարքոսի, արտաքին դործոց նախարարին, դեսպանական պաշտօնէից, կայսերական պալատականաց և օսմանեան կառավարութեան ծառայութեան մէջ գտնուող դերմանացի պինուորական ու վարչական պաշտօնակալաց : — Բատօլին իշխանն ու իշխանուհին այս շաբթու մեկնեցան մայրաքաղաքէս. Ինչպէս յայտնի է՝ Բատօլին իշխանն Պետրսպուրկի դեսպան անուանեալ է :

— Սակէց երկու ամիս յառաջ Թօհաֆճը Յարութիւն Բորթուկալեան անուն անձ մը Կ. Պոլիս Լալելիի կողմն խանութ մը բացեր, և խանութին դրան վրայ Յարութիւն Բորթուկալեան բառերով տախտակ մը բարձրացուներէ ետքը, Սուլթան Համամի կողմն վաճառականէ մը 60 լիրայի վաճառք գներ է պայմանաժամով վճարելի. Վաճառականն մարդ ղրկելով ըստուգեր է թէ արդարև ի Լալելի խանութ ունի Յարութիւն Բորթուկալեան, և վստահացեր է. բայց երբ վճարման ժամանակն հասեր է, ո՛չ ղոք դանելով՝ ոստիկանութեան ծանուցեր է, և Բորթուկալեան ԷՀՆիդափուլ մէջ ձերբակալուեր է. 60 լիրայի վաճառքն գնելէ ետքը խանութը դոցած և դրան վրայի տախտակն վար առած է եղեր :

— Յունաց նշանաւոր սեղանաւորներէն Խրիսթաքի Զօղրաֆոս էֆէնտի՝ որ ի Փարիզ հաստատեալ է, 500 հազար ֆրանք նուիրեր է յունաց Պատրիարքարանի :

— Հէյպելի կղզւոյ աստուածաբանական վարժարանի համար՝ 200 օսմանեան լիրա հաւաքեր ղրկեր է Կիրիտի յունաց Մետրապոլիտն :

— Ընդհանուր պարտուց վարչութեան ընդհանուր անօրէն վախճանեալ Նօպլէ՝ ի կենդանութեանն ինքզինքն 30000 լիրայի ապահովադրել տուած է եղեր :

— Սերպիոյ Թագաւորն՝ Թագովա պատուանշանի առաջին աստիճանն ընծայեր է կայսերական սենեկապետներէն Բաղիպ պէյի, Սմիռնոյ չոգենաւու հրամանատար Շիւքրի փաշայի, կայսերական սպայակուտի Ֆէրիդ Շաքիր փաշայի : Նոյն պատուանշանի երկրորդ աստիճանն՝ սենեկապետներէ Ֆայիք պէյի, Խարիճիյէի Մէդթուպճը Միւնիր պէյի, և Ձէկդի Հիւսմայունի քարտուղար Իպրահիմ պէյի :

— Երեքշաբթի դիշեր Էյուպի մէջ տուն մը այրեցաւ, և յարակից տունն ալ մեծապէս վնասուեցաւ :

— Մայրաքաղաքիս վաճառականց մին, Սէֆէլտեր, որ գըլխաւորաբար քարիւղի առուտրով կըզբաղէր, սնանկացեր է 1 միլիոն 250 հազար ֆրանք պարտքով : Կը կարծուի թէ սնանկութեան պատճառ եղած են՝ փարիզի Պորսային մէջ կատարուած գործառնութիւնք. Սէֆէլտեր և ընկերն Կ. Պոլսէ մեկներ են՝ սնանկութեան հրատարակուելէն յառաջ :

— Մայրաքաղաքիս և արուարձանաց մէջ, նախորդ ամսոյ սկիզբէն մինչև վերջը, 1338 հոգի մեռեր են, 97 ը՝ ծաղկի հիւանդութեամբ :

— Երկուշաբթի բժշկական վարժարանի սրահին մէջ քօլերայի և նորա ճարակման վրայ բժշկական խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ : Տօքթոր Լէմէրիս, որ նըրատպէս եկած է, ներկայ դտնուեցաւ կայսերական Թիւինդպահ Սատրդ պէյի հետ : Ատենաբանութիւններ եղան, և ամենք կարծիք յայտնեցին թէ քօլերան չըի միջոցաւ կը ճարակի, իսկ այլք չընդունեցին այս կարծիքն :

— Ղալաթիոյ մէջ երեքշաբթի առաւօտ Զաքար անուն դերձակ մը վիրաւորեց Արտաշ անուն երիտասարդ մը : Արտաշ հիւանդանոց փոխադրուելէ քիչ մ՚ետքը մեռաւ, և Զաքար ձերբակալեցաւ :

— Իտալիոյ հեծելազօրաց դընդապետներէն Տիվիցիա կոմս անուն անձ մը երկու շաբաթ յառաջ հրամանաւ մայրաքաղաքս եկեր, Բերա Պիղանս անուն պանդոկն իջեր, և 8 օր ետքը պանդոկէն ելեր է՝ Իտալիոյ վաճառականի չոգենաւուց վրայ Ֆլորիօ Րուպաթինօ անուն ընկերութեան դործակատարութենէն ծանօթութիւն ստանալու, և քովը ունեցած փոխանակագրին փոխարէնն օսմանեան դրամատունէն ստանալու համար, և այնուհետև յերեան չէ եղեր : Ինտրթիւն բացուելով տուդուեր է որ օսմանեան դրամատունը դացած չէ, և իտալական հիւպատոսարանին լուր տրուելով՝ կոմս Տիվիցիայի սընտուկն ու կարասիքն կնքուեր են հիւպատոսարանէն :

— Մայրաքաղաքիս պարսկական վարժարանի չքաւոր ու որբ ուսանողաց ի նպաստ՝ նուագահանդէս մը պիտի տրուի վաղը պարսիկ դեսպանատան մէջ, յատկապէս կարդեալ յանձնախմբի մը կարդադրութեամբ, որոյ նախագահն է դեսպան Միրզա Խէյրուլլահ Խան :

— Իբրև ոճրագործ ամբաստանեալ Վահան և Երուանդ՝ հըրապարակաւ դատուելով առաջի եղեռնադատ ատեանին, առաջինն՝ 7 և երկրորդն 5 տարի բերդարգելութեան դատապարտեցան :

— Մէհմէտ Ալի էֆէնտի անուն անձ մը կառավարութենէն արտօնութիւն խնդրած է խաղի թղթի մենավաճառի համար, ծանուցանելով թէ կառավարական դանձուն պիտի վճարէ տարին 30000 լիրա :

— Քէօփրիւի քաղաքապետութեան բժիշկ Ամասիայի Պետրոս էֆէնտի գաղղիական ախտի դէմ դեղ մը հնարած, և Ամասիոյ կառավարիչ Պէքիր փաշա ներքին դործոց նախարարութեան ղրկած էր՝ գիտական քննութեան ենթարկելու և փորձելու համար : Արդ Ամասիայէ ծանօթութիւն կուտան թէ՝ այդ դեղը կը բաղկանայ բուսական տարրերէ պատրաստուած 40 հատիկներէ (հապ) և կէս օխայի չափ ջուրէ, և թէ՝ գաղղիական ախտիւ վարակելոց բաղումք առողջացած են այդ դեղով :

— Փարիզի մէջ հանդանակեալ 1000 ֆրանք ղրկուեր է հռոմէական ազդայնոց Պատրիարքարանը՝ երկրաշարժէն վնասեալ հռոմէադաւան կարօտելոց համար :

— Աչտրնի նահանգի Թիրէ գիւղաքաղաքի մօտերն մարմարիոն մը գտնուեր է 85 սանթիմեթր լայնութեամբ և 35 սանթիմեթր բարձրութեամբ : Վերան յունարէն արձանագրութիւնք քանդակուած են եղեր :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սթամպուլ լրագիրն կը հրատարակէ թէ՝ կառավարութեան եւմտացոյցն հաւասարակշռելու համար, ինչպես ուրիշ պաշտօնեաներէն ամսաթոշակաց 100 ին 20 ը զեղչել որոշուած է. Նոյնպէս երբ քաղաքապետութեան հաղորդուեր է թէ՝ քաղաքապետութեան ելմտուքն արդէն բաւական վիճակի մէջ չէ, և թէ՝ փոխանակ ծախքէն 72000 լիրա զեղչելու, հարկ է 10000 լիրա աւելցնել :

— Ես ինքս էլ ուզում եմ ձեզ մի քանի հարց տալ, բայց նախ ներողություն եմ խնդրում, որ ձեզ անհանգստացրի։

— Ոչինչ, ես ինքս էլ ուզում էի ձեզ հետ ծանոթանալ։

— Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչպես է ընթանում ձեր աշխատանքը։

— Ինչպես ասացի, ես ինքս էլ նոր եմ եկել, ուստի դեռ ոչ մի բան չեմ կարողանում ասել։ Ինչ վերաբերում է ինձ, ես ուզում եմ ամեն ինչ անել, որ մեր գործարանը ավելի լավ աշխատի։ Ես ուզում եմ, որ մեր գործարանը ամենալավ գործարանը լինի։ Ես ուզում եմ, որ մեր գործարանի արտադրանքը ամենալավ արտադրանքը լինի։ Ես ուզում եմ, որ մեր գործարանի աշխատողները ամենաերջանիկ մարդիկ լինեն

— Ինչպե՞ս է ձեր անունը, ասում է դատավորը մի գողի։

— Ես ինձ անվանում եմ Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ Ռոստովցև, պատասխանում է գողը։

— Ինչպե՞ս է ձեր հոր անունը։

— Ես հայր չունեմ, ես ինքնաստեղծ եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր ազգանունը։

— Ես ազգանուն չունեմ, ես ազնվական եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր մասնագիտությունը։

— Ես ոչ մի մասնագիտություն չունեմ, ես ինքնագոհ եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր ընտանեկան դրությունը։

— Ես ամուսնացած չեմ, ես ազատ եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր կրոնը։

— Ես հավատում եմ միայն ինքս ինձ։

— Ինչպե՞ս է ձեր ազգությունը։

— Ես ռուս չեմ, ես ինքնաբավ եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր քաղաքացիությունը։

— Ես ոչ մի պետության քաղաքացի չեմ, ես ինքնիշխան եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր կրթությունը։

— Ես ոչ մի կրթություն չունեմ, ես ինքնուս եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր զբաղմունքը։

— Ես ոչ մի զբաղմունք չունեմ, ես ինքնագործ եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր հասցեն։

— Ես ոչ մի հասցե չունեմ, ես ինքնագնաց եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր տարիքը։

— Ես ոչ մի տարիք չունեմ, ես ինքնաստեղծ եմ։

— Ինչպե՞ս է ձեր ամուսնական